

Danmarks afståelse af Norge

Undervisningsforløb
til udskolingen

Fædrelandssange

Der er i alt 6 undervisningsforløb, som henvender sig til 7.-9. kl.:

- Det borgerlige idealsamfund
- Fædrelandssange (dette materiale)
- Nordens forening
- Pligter mod konge og fædreland - opdragelse i det rette borgersind
- Småstatsmentalitet
- Statspatriotisme

Vejledning til underviseren

Der er i alt 6 undervisningsforløb, som henvender sig til 7.-9. klasse. Undervisningsforløbene kan bruges direkte som de står, eller underviseren kan tilføje/plukke i dem efter behov og selv sammensætte sit eget undervisningsmateriale. De 6 undervisningsforløb er:

1. Det borgerlige idealsamfund
2. Fædrelandssange
3. Nordens forening
4. Pligter mod konge og fædreland – opdragelse i det rette borgersind
5. Småstatsmentalitet
6. Statspatriotisme

Bemærk: forløbene om Småstatsmentalitet og Statspatriotisme er meget svære, og anbefales derfor til de ældste elever.

Opbygning

Hvert undervisningsforløb indledes med kort baggrundsviden om det specifikke emne. Underviseren kan desuden hente baggrundsviden i kompendiet, der findes i historiekassen og på Middelfart Museums hjemmeside. For yderligere baggrundsviden se f.eks. Rasmus Glenthøj: *Skilsmissen*, 2012.

Underviseren kan vælge at formidle konteksten til eleverne eller lade dygtige elever læse selv.

Efter gennemgangen af konteksten følger selve undervisningsforløbet med tekster, spørgsmål og opgaver. Underviseren vælger selv, om eleverne skal løse opgaverne skriftligt, gennem en aktivitet (oplæg, sang, teater) eller via dialog på klassen.

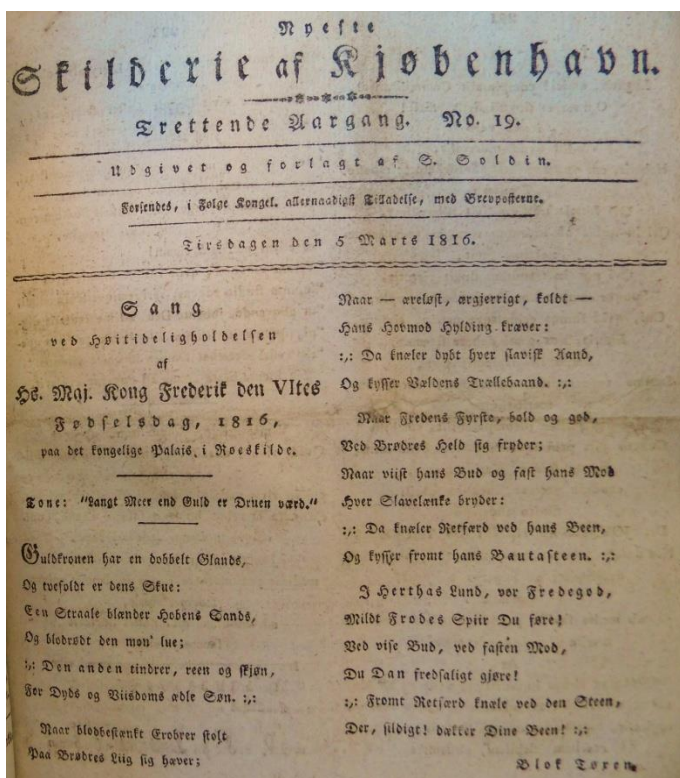
Materialet er konstrueret på en sådan måde, at der med fordel kan arbejdes i grupper.

Undervisningsforløbene til 7.-9. klasse kan suppleres med et besøg på Middelfart Museums udstilling om Middelfart og Hindsgavl under krigen 1807-14. Det er også muligt at lade eleverne tilberede en eller flere historiske opskrifter fra kokebogen i historiekassen (findes også på Middelfart Museums hjemmeside).

Baggrundsviden

I 1700-tallet begyndte de første aviser at udkomme herhjemme. I 1814 var det endnu kun København og de største købstæder, der havde egen avis. Digte og sange spillede en stor rolle i nyhedsformidlingen. Store og små begivenheder blev videreformidlet på digterisk vis – selv i aviserne.

Digte og sange spillede også en vigtig ideologisk og opdragelsesmæssig rolle. Borgerskabet stod bag mange patriotiske og pædagogiske sange. Borgerskabet mente, at fædrelandskærlighed var en dyd og en naturlig drift til at elske ens fødeland. Når folk fra almuen ikke følte fædrelandskærlighed, skyldtes det mangel på fornuft og dannelse. Fædrelandssange skulle derfor opvække kærlighed til fædrelandet.

Hovedstadsavisen Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn ryddede jævnligt forsiden for at bringe et længere digt eller en sang. Den 5. marts 1816 hyldede avisen Frederik VI i anledning af kongens fødselsdag med denne sang af forfatteren og læreren J.K. Blok Tøxen. Avisen udkom hver tirsdag og lørdag og fyldte otte illustrationsløse sider.

Den danske stat var sammensat af forskellige fædrelande Danmark, Norge, Slesvig, Holsten, Island, Grønland, Færøerne samt kolonier i Vestindien, Indien og Afrika. I Norge og hertugdømmerne fandtes det dobbelte fædrelandsbegreb, hvor borgerskabet både betragtede fødelandet og den danske stat som fædrelandet. Dette gjorde det selvsagt vanskeligt at have en officiel fædrelandssang for hele den danske stat. Der skulle i så fald have været tale om en statspatriotisk sang, men sådan en fandtes ikke. Derimod florerede der et utal af fædrelandssange i den sammensatte danske stats forskellige fædrelande.

Undervisningsforløb

- Afspil en version af sangen *Norges Skaal* fra Youtube.
- Er teksten til at forstå, ellers så prøv at læs teksten:

Norges Skaal

For Norge, Kjæmpers Fødeland,
Vi denne Skaal vil tømme,
Og naar vi først faae Blod paa Tand,
Vi sødt om Frihed drømme;
Dog vaagne vi vel op engang
Og bryde Lænker, Baand og Tvang;
For Norge, Kjæmpers Fødeland,
Vi denne Skaal udtømme!

Hver tapper Helt, blandt Klipper fød,
Vi drikke vil til Ære;
Hver ærlig Norsk, som Lænker brød,
Skal evig elsket være!
Den vrede Livvagts Vaabenbrag
Forklarer trolig Nordmænds Sag.
Hver ærlig Norsk, blandt Klipper fød,
Vi drikke nu til Ære!

En Skaal for Dig, min kjække Ven,
Og for de norske Piger!
Og har Du en, saa Skaal for den!
Og Skam faae den, som sviger!
Og Skam faae den, som elsker Tvang
Og hader Piger, Viin og Sang!
En Skaal for Dig min kjække Ven,
Og for de norske Piger!

Og nok en Skaal for Norges Fjeld,
For Klipper, Snee og Bakker!
Hør Dovres Echo raabe: «Held!»
For Skaalen tre Gang takker.
Ja tre Gang tre skal alle Fjeld
For Norges Sønner raabe Held;
Endnu en Skaal for Dig mit Fjeld,
For Klipper, Snee og Bakker

- Diskuter hvilken type sang der er tale om.

Sangen er skrevet i 1771 af den norske student (senere biskop) Johan Nordahl Brun. Han tog teologisk embedseksamen på Sorø Akademi på Sjælland. Norge fik først eget universitet i 1811, så nordmænd måtte indtil da til Danmark for at få en højere akademisk uddannelse. Sangen blev bandlyst, men efter 1814 opnåede sangen uofficiel status som Norges nationalsang.

- **Hvorfor blev sangen bandlyst af den danske stat?**

Efter Slaget på Reden (1801) og efter krigsudbruddet (1807) eksploderede antallet af fædrelandssange. Sangene skulle skabe en følelse af enhed og identitet. Den danske stat måtte efter Frankrigs nederlag udstationere soldater i Frankrig. De udstationerede danske officerer i Nordfrankrig i 1818 misundte de andre udenlandske officerers nationalsange og efterspurgte en dansk nationalsang. Johannes Ewalds kongesang *Kong Christian* (1778) var aldrig officielt Danmarks nationalsang, og den krigeriske og anti-svenske fædrelandssang passede heller ikke til situationen efter 1814. Selskabet for de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse indvilligede i at være dommere i en nationalsangskonkurrence. Vinderen blev den i dag noget ukendte *Dannemark! Dannemark! – hellige Lyd!* af Juliane Marie Jessen (se nedenfor). Det er imidlertid en anden sang, der deltog i konkurrencen, der er mest kendt i dag. Nogle af de mindre kendte vers lyder:

Vort Sprog er stærkt og blødt,
Vor Tro er reen og luttret
Og Modet er ei dødt.
Og hver en Dansk er lige fri,
Hver lyder tro sin Konge,
Men Trældom er forbi.

Et venligt Syd i Nord
Er, grønne Danarige,
Din axbeklædte Jord.
Og Snekken gaaer sin stolte Vei.
Hvor Ploug og Kiølen furer,
Der svigter Haabet ei.

Vort Dannebrog er smukt,
Det vifter hen ad Havet
Med Flagets røde Bugt.
Og stedse har sin Farve hvid
Dit hellige Kors i Blodet,
O Dannebrog, i Strid.

Karsk er den Danskes Aand,
Den hader Fordoms Lænker,
Og Sværmeriets Baand.
For Venskab aaben, kold for Spot,
Slaaer ærlig Jydes Hierte,
For Pige, Land og Drot.

Jeg bytter Danmark ei,
For Ruslands Vinterørkner,
For Sydens Blomstermai.
Ei Pest og Slinger kiende vi,
Ei Vesterlandets Tungsind,
Ei Østens Raseri.

Ei stor, vor Fødestavn,
Dog hæver sig blandt Stæder
Dit stolte Kiøbenhavn.
Til bedre By ei Havet kom,
Ja ingen Flod i Dalen,
Fra Trondhiem og til Rom.

Med hellig Varetægt
Bevare du, Alfader!
Vor gamle Kongeslægt.
Kong Fredrik ligner Fredegod;
Hvor er en bedre Fyrste,
Af bedre Helteblod?

- **Kan I gætte hvilken berømt sang, der er tale om?**

Den er skrevet af Adam Oehlenschläger (1779-1850). Hele sangen kan bl.a. findes her:
<http://www.kalliope.org/da/digt.pl?longdid=oehlen1999062847>

- **Prøv at sammenligne Oehlenschlägers fædrelandssang med kongesangen *Kong Christian*.**

Kong Christjan stoed ved høien Mast,
I Røg og Damp.
Hans Værg¹ hamrede saa fast,
At Gothens² Hielm og Hierne brast.
Da sank hvert fiendtligt Speil³ og Mast
I Røg og Damp.
Flye, skreg de, flye, hvad flygte kan!
Hvo staaer for Danmarks Christian
I Kamp?

¹ Våben.

² Svenskens.

³ Skibenes agterspejl.

Niels Juel⁴ gav Agt paa Stormens Brag.
Nu er det Tid.
Han heysede det røde Flag,
Og slog paa Fienden Slag i Slag.
Da skreg de høit blant Stormens Brag:
Nu er det Tid.
Flye, skreg de, hver, som veed et Skiull!
Hvo kan bestaae for Danmarks Juel
I Strid?

O Nordhav, Glimt af Vessel⁵ brød
Din mørke Skye.
Da tyede Kiemper til dit Skiød;
Thi med ham lynte Skrek og Død.
Fra Vallen⁶ hørtes Vraal, som brød
Den tykke Skye.
Fra Danmark lyner Tordenskiold;
Hver give sig i Himlens Vold,
Og flye!

Du Dankses Vei til Roes og Magt,
Sortladne Hav!
Modtag din Ven, som uforsagt,
Tør møde Faren med Foragt,
Saa stolt, som du, mod Stormens Magt,
Sortladne Hav!
Og rask igiennem Larm og Spil,
Og Kamp og Seier fører mig til
Min Grav.

- **Hvordan adskiller de to sange sig? Som en hjælp kan nævnes, at nogle af de centrale begreber i Oehlenschlägers nationalromantiske sang er: folket, naturen, den heroiske fortid, sproget og flaget.**

⁴ Berømt dansk søhelt. Født i Christiania (Oslo) i Norge.

⁵ Den berømte dansk-norske søhelt Peter Wessel Tordenskjold (1690-1720).

⁶ Slagmarken.

I Norge blev *Sønner af Norge* landets nationalsang fra 1820'erne.

Sønner af Norges det ældgamle Rige,
Sjunger til Harpens den festlige Klang!
Mandigt og høitidsfuldt Tonen lad stige,
Fædrelandet indvies vor Sang.
Fædrener minder herligt oprinder,
Hvergang vi nævne vor Fædrenerstavn.
Svulmende Hjerter og glødende Kinder
Hylde det elskte, det hellige Navn.

Flyver vor Aand til de hensvundne Tider,
herlig den skuer vort Fædrelands Glands;
Kjæmpere gange om Dovrefjelds Sider,
Vandre til Ledingefærd som til Dands.
Mandige Skarer Bølgen befarer,
Norriges Ros bær til fjerneste Kyst;
Hjemme er Kjæmpere nok som forsvarer
Arvede Frihed med modige Bryst.

Medens de Staalklædte prøve sin Styrke,
Medens de stande i kjæmpende Rad,
Skjalde og Sagamænd Kunsterne dyrke,
Riste i Runer de herligste Qvad.
Konninger bolde Scepteret holde,
Røgte med Viisdom det hellige Kald;
Gjennem Aarhundreders Nat deres Skjolde
Gjenstraale klart i Erindringens Hal.

Oldtid! du svandt; men din hellige Flamme
Blusser i Nordmandens Hjerter endnu:
End er af Æt og af Kraft han den Samme,
End staaer til Frihed og Ære hans Hu;
Og naar han kvæder Norriges Hæder,
Svulmer hans Hjerter af Stolthed og Lyst;
Ham er selv Sydens de yndigste Steder
Intet mod Norriges sneedækte Kyst.

Frihedens Tempel i Nordmandens Dale
Stander saa herligt i Lye af hans Fjeld;
Frit tør han tænke, og frit tør han tale,
Frit tør han virke til Norriges Held.
Fuglen i Skove, Nordhavets Vove
Friere er ei end Norriges Mand;
Villig dog lyder han selvgivne Love,
Trofast mod Konning og Fædreland.

Elskede Land med de skyhøie Bjerge,
Frugtbare Dale og fiskrige Kyst!
Troskap og Kjærlighed fro vi dig sverge;
Kalder du, bløde vi for dig med Lyst.
Evig du stande, elskte blandt Lande!
Frit som den Storm der omsuser dit Fjeld!
Og medens Bølgen omsnoer dine Strande,
Stedse du voxe i Hæder og Held!

- **Prøv at sammenligne *Sønner af Norge* med de danske fædrelandssange.**
- **Hvis I skulle skrive en fædrelandssang i dag, hvilke dyder, bedrifter mm., ville I fremhæve?**
- **Lav evt. et par vers og sæt musik til eller lav en fædrelands rap.**
- **Hvad er formålet med at have en fædrelandssang?**
- **Overvej hvad en klassesang ville gøre for:**
 - Klassesammenholdet**
 - Dit tilhørsforhold til klassen**
 - Forholdet til andre klasser**
- **Ville en skolesang have samme effekt?**
- **I hvilke situationer ville det være oplagt at bruge en klasse-/skolesang?**

Formål

I januar 2014 er det 200 år siden den danske stat måtte afstå Norge til Sverige ved Kielerfreden. 434 års politisk union mellem Tvillingeriget Danmark-Norge var slut. Danmark blev dermed en af Revolutions- og Napoleonskrigenes helt store tabere. Norge vedtog efter afståelsen sin egen moderne grundlov, som landet fik lov til at beholde, selv om det blev tvunget i union med Sverige.

Nederlaget i 1864 og den efterfølgende afståelse af hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenburg kom til helt at overskygge for tabet af Norge. Først i de senere år er historikerne begyndt at rette fokus på 1814, og den betydning det relativt fredelige brud med Norge har haft både for den danske selvforståelse og for vores forhold til nordmændene.

Formålet med undervisningsforløbet er at gøre eleverne bekendte med Tvillingeriget Danmark-Norge samt følgevirkningerne af skilsmissen i 1814.

Undervisningsmaterialet ligger også i en printvenlig version på www.middelfart-museum.dk under fanen Aktiviteter.

Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til:

Videncenter Vejlbj, Skoleafdelingen
Att.: Skolekonsulent Lars Jensen
Vejlbjvej 9, 5500 Middelfart
www.middelfart.dk
Tlf.: 88 88 55 00 Direkte: 88 88 57 44

eller

Middelfart Museum
Algade 8, 5500 Middelfart
www.middelfart-museum.dk
info@middelfart-museum.dk
Tlf.: 64 41 47 41

Middelfart
KOMMUNE

MiddelfartMuseum